

Лазуренко Анастасія Вікторівна
*студентка інституту підготовки кадрів для органів юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава мудрого*

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ТОТОЖНОСТІ ПОЗОВІВ ТА АНАЛІЗ ЇЇ НАСЛІДКІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Наукова робота присвячена дослідженню практичних аспектів тотожності позовів та аналіз її наслідків у цивільному процесі. Автор проаналізував, чинне законодавство, рішення Європейського Суду з прав людини та зробив висновки.

Ключові слова: позов, рішення Європейського Суду, тотожність, цивільний процес.

Lazurenko Anastasiia
*Student of Personnel Training Institute for the Bodies of Justice
of Ukraine of Yaroslav Mudryi National Law University*

PRACTICAL ASPECT OF THE IDENTITY OF CLAIMS AND ANALYSIS OF ITS CONSEQUENCES IN CIVIL PROCEDURE

The scientific work is devoted to the study of practical aspects of the identity of claims and analysis of its consequences in civil proceedings. The author analyzed the current legislation, the decision of the European Court of Human Rights and drew conclusions.

Keywords: claim, decision of the European Court, identity, civil proceedings.

Вказівка закону про процесуальні наслідки тотожності позовів регулюються пунктом 3 частини першої статті 255 Цивільного процесуального кодексу України. Зазначено, що суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо набрали законної сили рішення суду або ухвала суду про закриття провадження у справі, ухвалені

або постановлені з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили за тими самими вимогами [5].

Важливо зазначити, що закриття провадження у справі у цьому разі можливе за умови, що рішення, яке набрало законної сили, є тотожним позову, який розглядається, тобто збігаються сторони, предмет і підстави позовів.

Актуальність такої роботи полягає в необхідності аналізу чіткого визначення умов та практики застосування цієї підстави для постановлення судом ухвали про закриття провадження у справі для уникнення ситуацій неправильного застосування судами даної умови, що може розцінюватися як відмова у здійсненні правосуддя. А зазначена обставина свідчить про порушення права особи на справедливий суд в контексті статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1].

Варто звернути увагу, що при тотожності позовів умовно можна виділити 2 варіанти дій суду.

Перший варіант застосовується тоді, коли тотожність позовів або заяв не викликає сумніву. У цьому випадку суддя повинен відмовити у відкритті провадження у справі за п. 2 ч. 1 ст. 186 ЦПК, постановивши такий процесуальний документ як ухвала про відмову у відкритті провадження у справі.

Другий варіант застосовується в ситуації, якщо матимуть місце будь-які сумніви щодо тотожності позовів. Тоді суддя повинен відкрити провадження у справі та розглянути питання про тотожність позовів у судовому засіданні. Якщо позови не є тотожними, справа підлягає розгляду та вирішенню, а якщо позови тотожні, то справа підлягає закриттю відповідно до п. 3 ст. 255 ЦПК. При цьому суд постановляє такий процесуальний документ як ухвала про закриття провадження у справі.

Варто наголосити, що у таких випадках судді повинні уважно перевіряти наявність тотожних позовів. Наприклад, часто на практиці існують ситуації, коли суди помиляються щодо тотожності сторін у позовах. Як і в першому, так і в другому позовах в суб'єктів повинні збігатися процесуальні ролі: якщо в першому позивачем була

конкретна особа, то й в другому подавати позов повинна саме ця особа, але аж ніяк не той, хто виступав відповідачем за попереднім позовом. При такій помилці в тотожності сторін позову відповідач за першим позовом позбавляється права на звернення до суду за вирішенням спору і захистом порушеного, оспорюваного чи невідомого права, що є незаконним.

Частина 2 статті 256 ЦПК прямо передбачає, що у разі закриття провадження у справі повторне звернення до суду з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав не допускається. Наявність ухвали про закриття провадження у зв'язку з прийняттям відмови позивача від позову не позбавляє відповідача в цій справі права на звернення до суду за вирішенням цього спору [5].

Неможливість повторного розгляду справи, коли є судове рішення, що набрало законної сили і не скасоване у встановленому законом порядку, перш за все, пов'язана з такою особливістю судового рішення як виключність. Якщо суд відкриє провадження у такій справі, по якій уже є судове рішення, що набрало законної сили, то існує ймовірність постановлення протилежного за змістом рішення. У цьому контексті важливо зазначити, що існування двох протилежних судових рішень по справі є неможливим і неприйнятним, бо судові рішення, що набрало законної сили, прирівнюється до закону у зв'язку із його обов'язковістю.

На такому наполягає і Європейський Суд з прав людини. Дану позицію було висловлено у рішенні Європейського суду з прав людини від 25 липня 2002 року у справі за заявою № 48553/99 «Совтрансавто-Холдинг проти України» [4], а також у рішенні Європейського суду з прав людини від 28 жовтня 1999 року у справі за заявою № 28342/95 «Брумареску проти Румунії»[3]. Встановлено, що існує усталена судом практика конвенційних органів щодо визначення основним елементом верховенства права принципу правової певності, який передбачає серед іншого і те, що у будь-якому спорі рішення суду, яке вступило в законну силу, не може бути поставлено під сумнів.

Варто навести і приклад із судової практики України з цього питання, де у Постанові Верховного Суду у справі № 640/7778/18 від

22 травня 2019 року було роз'яснено, як встановити тотожність позовів [2].

Касаційний цивільний суд роз'яснив, що позови вважаються тотожними у тому випадку, якщо в них одночасно збігаються сторони, підстави та предмет спору, тобто коли позови повністю збігаються за складом учасників цивільного процесу, матеріально-правовими вимогами та обставинами, що обґрунтовують звернення до суду. А нетотожність хоча б одного із цих чинників не перешкоджає повторному зверненню до суду заінтересованих осіб за вирішенням спору [2].

Верховний Суд зауважив, що, визначаючи підстави позову як елементу його змісту, суд повинен перевірити, на підставі чого, тобто яких фактів (обставин) і норм закону позивач просить про захист свого права [2].

Можна зробити висновок, що тотожність позовів має такі процесуальні наслідки як відмова у відкритті провадження у справі та закриття провадження у справі (коли таке провадження було відкрите для з'ясування питання про тотожність позовів у судовому засіданні). Неможливість повторного розгляду справи за наявності рішення суду, що набрало законної сили, постановленого між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав, ґрунтується на правових наслідках дії законної сили судового рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод в редакції від 02.10.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

2. Постанова Верховного Суду у справі від 22.05.2019 р. № 640/7778/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82034564>.

3. Рішення ЄСПЛ у справі «Брумареску проти Румунії» від 28.11.1999 р. № 28342/95 . URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO2355> .

4. Рішення ЄСПЛ у справі «Совтрансавто-Холдинг» проти України» від 25.07.2002 р. № 48553/99. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_043#Text .

5. Цивільно-процесуальний кодекс України : Закон України від 13.08.2020 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> .

REFERENCES

1. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod v redaktsii vid 02.10.2013 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in Ukrainian].
2. Postanova Verkhovnoho Sudu u spravi № 640/7778/18 vid 22.05.2019 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82034564> [in Ukrainian].
3. Rishennia YeSPL u spravi «Brumaresku proty Rumunii» (zaiava № 28342/95) vid 28.11.1999 r. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO2355> [in Ukrainian].
4. Rishennia YeSPL u spravi «“Sovtransavto-Kholdynh” proty Ukrainy» (zaiava № 48553/99) vid 25.07.2002 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_043#Text [in Ukrainian].
5. Tsyvilno-protseualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.08.2020 r. (zi zminamy y dopovnenniamy), № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian].

Науковий керівник: Колісник Олена Вікторівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Борисов Ігор Вячеславович

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0002-3055-013X*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК, ЩО ВПЛИВАЄ НА РОЗВИТОК ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (ІНДУСТРІЇ 4.0)

Тези присвячені дослідженню одного з чинників, що впливає на розвиток діяльності суб'єктів господарювання в умовах четвертої промислової революції.